

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet en skrivelse från regeringen som innehåller en redovisning av reformarbetet inom domstolsväsendet.

Såvitt gäller tingsrättsorganisationen gör regeringen bedömningen att domkretsarna bör bli större. Syftet med det är bl.a. att åstadkomma ett målunderlag som vid varje tingsrätt är så stort att det ger utrymme för en stärkt beredningsorganisation och för specialisering.

Denna uppfattning delas i princip av utskottet.

Utskottet behandlar också ett antal motioner som väckts med anledning av skrivelsen. Motionerna går bl.a. ut på att reformarbetet borde ha föregåtts av en proposition och att domkretsindelningen bör ske i lag i stället för som i dag genom förordning.

Utskottet avstyrker motionerna.

I ärendet finns tolv reservationer och ett särskilt yttrande.

Skrivelsen

I skrivelse Reformeringen av domstolsväsendet – en handlingsplan (1999/2000:106) har regeringen (Justitiedepartementet) berett riksdagen tillfälle att ta del av regeringens arbete med att reformera domstolsväsendet.

Motionerna

1999/2000:Ju26 av Lars Elinderson och Lars Hjertén (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om hänsyn till den regionala myndighetsstrukturen, kommunindelning, kulturella och näringsgeografiska förhållanden etc. som viktiga faktorer vid bedömningen av den framtida domstolsorganisationen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bildandet av domkrets med dömande verksamhet i Skövde och Falköping och en samordning av länsrätten och tingsrätten i Mariestad.

1999/2000:Ju27 av Gun Hellsvik m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen begär att regeringen tillsätter en parlamentarisk utredning som skall lämna förslag till reformering av Domstolsverket i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om den framtida domstolsorganisationen,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett närmande mellan de allmänna domstolarna och förvaltningsdomstolarna.

1999/2000:Ju28 av Gunnel Wallin m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en decentraliserad tingsrättsorganisation,

2. att riksdagen beslutar om sådan ändring av 1 kap. 1 § rättegångsbalken att riksdagen skall ha beslutanderätten angående ändringar i domsagorna,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att innan riksdagen har beslutanderätten angående ändringar i domsagorna bör regeringen inte ha möjlighet att lägga ned nuvarande tingsrätter,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ge Domstolsverket i uppdrag att göra en översyn av antagningen till notariatjänstgöringen och dess samband med juristutbildningen.

1999/2000:Ju29 av Kia Andreasson m.fl. (mp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att det nuvarande notariesystemet skall avskaffas och att ett nytt system för praktik utarbetas.

1999/2000:Ju30 av Ragnwi Marcelind m.fl. (kd) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till en lag som reglerar frågan om antalet tingsrätter och var dessa skall vara förlagda,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att antalet tingsrätter i princip behålls,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inskrivnings- och bouppteckningsverksamheten,

4. att riksdagen hos regeringen begär förslag till arvoden för nämndemännen inklusive barnomsorgskostnader för hemarbetande,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att slå ihop de allmänna domstolarna med förvaltningsdomstolarna,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inrättande av särskilda handelsrätter,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om telefon- och videokonferenser och liknande tekniska inslag i huvudförhandling,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att privatisera delgivningsförfarandet,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Domstolsverkets uppgift att biträda domstolarna med ren serviceverksamhet.

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till övergripande principer för domstolsväsendets framtida organisation i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att i avvaktan på riksdagens principbeslut avbryta de i skrivelsen redovisade förändringarna avseende enskilda domstolar,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att regeringen agerar skyndsamt i ärendet.

1999/2000:Ju32 av Lena Ek (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av lokal förankring i tingsrättsorganisationen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bibehållande av Mjölby tingsrätt,

3. att riksdagen beslutar om sådan ändring av 1 kap. 1 § rättegångsbalken (1942:740) att riksdagen fortsättningsvis skall besluta om indelning av domsagor.

1999/2000:Ju33 av Willy Söderdahl (v) vari yrkas att riksdagen begär att regeringen på nytt överväger placeringen av kansliorter i Blekinge län i enlighet med det i motionen anförda.

1999/2000:Ju34 av Sven Bergström (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av ett väl fungerande rättsväsende i hela vårt land,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bevarad verksamhet vid Ljusdals tingsrätt genom samverkan med Hudiksvalls tingsrätt i en utökad domkrets.

Utskottet

I detta ärende behandlar utskottet en skrivelse från regeringen om det framtida domstolsväsendet samt ett antal motioner som väckts med anledning av skrivelsen.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

Regeringen har sedan några år inlett en omfattande reformering av domstolsväsendet. Frågorna väcker ett stort intresse. Flertalet av de frågor som är aktuella kan regeringen själv besluta om, medan andra kräver riksdagens medverkan.

I skrivelsen lämnas en redogörelse för det pågående reformarbetet och planerna för det fortsatta arbetet. Redovisningen tar framför allt sikte på under-rättsorganisationen och på domstolarnas inre arbetsorganisation.

I skrivelsen redovisas bl.a. behovet av administrativt och judiciellt bärkraftiga domstolar. I skrivelsen redovisas också planerade förändringar av tingsrättsorganisationen.

Tingsrättsorganisationen

Reformarbetets inriktning

Riktlinjerna för den nuvarande tingsrättsorganisationen drogs upp i slutet av 1960-talet (prop. 1969:44, 1 LU 1969:38). Då bestämdes att häradsrätterna och rådhusrätterna skulle ersättas av tingsrätter.

När det gällde häradsrätternas domsagor var den ledande principen länge att en domsaga inte borde vara större än att den sysselsatte en ordinarie domare och ett par notarier och skrivbiträden.

Antalet domsagor hade i huvudsak varit konstant sedan 1900-talets början. I propositionen noterades att det vid det tillfället fanns 29 städer med rådhusrätt och i övrigt 112 domsagor.

Såvitt gällde behovet av en reform anfördes att man på många håll inom statsförvaltningen funnit det nödvändigt att göra större organisatoriska enheter för att kunna möta de ökade krav som ställdes på effektivitet och samordning. Vidare anfördes att en större organisation är mer elastisk och därmed mindre känslig för tillfälliga rubbningar i personaluppsättningen och arbetsmängden. Större administrationsenheter hade också visat sig ge bättre förutsättningar för rationell arbetsfördelning bland personalen och för ett ekonomiskt utnyttjande av moderna kontorstekniska hjälpmedel. Allt tydde på att det också inom domstolsorganisationen skulle kunna vinnas organisatoriska och administrativa fördelar genom en sammanföring av mindre enheter till större.

I 1969 års proposition föreslogs också att riksdagen skulle godkänna i propositionen intagna riktlinjer för den framtida domkretsindelningen. Dessa riktlinjer var väsentligen följande.

Domkretsarna borde inte göras mindre än att de ger arbetsunderlag för minst tre domare. Vidare skulle avstånd och kommunikationsmöjligheter beaktas i de särskilda fallen. Personaluppsättningen skulle ha en sådan storlek att tillfälliga svårigheter på grund av förskjutningar i arbetsmängden eller till följd av ledighet bland personalen kunde lösas inom domstolen på ett någorlunda tillfredsställande sätt. Domkretsar som gav underlag för endast en domare ansågs inte uppfylla dessa krav, och domkretsar med underlag för endast två domare borde bara inrättas om särskilda skäl av lokal natur påkallade det.

Också frågan om man som riktmärke borde uppställa en viss högsta gräns för domkretsarnas storlek eller ange viss storlek såsom den lämpligaste övervägdes. Slutsatsen blev att det inte generellt kunde avgöras vilken storlek som är den ur olika synpunkter lämpligaste för en allmän underdomstol.

Övriga riktlinjer innebar att endast en underrätt borde förläggas till en och samma ort, att domkretsarna borde byggas upp med kommuner som minsta enheter och att man borde sträva efter att gränserna skall överensstämma med gränserna för rättsväsendets övriga verksamhetsområden. Vidare innebar riktlinjerna att reformen skulle ske successivt av hänsyn till uppkom-

mande personal- och lokalproblem. Slutligen anfördes i propositionen att särskilda utredningar skulle göras beträffande de lokala förhållandena inom de domkretsar som berörs av en förändring. Sådana undersökningar borde inriktas på bygdens struktur och behov.

Vid riksdagsbehandlingen kom riktlinjerna i fråga om domkretsarnas storlek att modifieras. Inledningsvis framhölls att praktiska skäl i de särskilda fallen givetvis bör kunna föranleda avvikelser från riktlinjerna. Allmänhetens berättigade krav på god rättsvård och en fullgod service träder, anfördes det, i förgrunden då det gäller att göra en lämplig indelning. Stor betydelse måste fästas vid samhörigheten geografiskt och i annat hänseende mellan olika orter och bygder, vid centralorternas uppgift att erbjuda kommunerna fullgod allmän service, vid kommunikationer och vid förutsättningarna över huvud taget för behövlig kontakt mellan domstolen och domkretsens olika delar.

När så gällde domkretsarnas storlek vände sig utskottet mot uttalandet i propositionen om att domstolar med två domare skulle inrättas endast om det fanns särskilda skäl av lokal natur. Utskottet ansåg att hänsyn till skäl av lokal natur kunde leda till ett bibehållande av tvådomardomsagor i större utsträckning än departementschefen förutsatt. Utskottet ansåg sålunda att de föreslagna riktlinjerna borde tillämpas med stor försiktighet. Om en domstol med endast två domare är så belägen att en indragning påtagligt skulle försämra den rättssökande allmänhetens krav på service eller eljest medföra väsentliga olägenheter för enskilda eller för det allmänna borde undantag från principen göras. I sammanhanget betonades även att domsagokansli i centralort så långt möjligt borde behållas. Även avstånd, kommunikationer och lokalfrågorna borde enligt utskottet kunna påverka avgörandet. Utskottet utgick från att regeringen efter aviserade utredningar skulle överväga frågan och utnyttja de möjligheter som fanns att bevara även domstolar med endast två domare. Skäl av nämnda slag kunde enligt utskottet befinnas vara så starka att de motiverade bibehållande av domkretsar som ger arbete för endast en domare. Med dessa jämkningar godtog utskottet propositionens förslag. Om ändring i riktlinjerna framdeles fanns motiverade utgick utskottet från att frågan skulle underställas riksdagen för prövning.

Frågan om tingsrättsorganisationen har därefter vid flera tillfällen behandlats i riksdagen. År 1993 uttalade utskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande att de nyss nämnda riktlinjerna alltjämt hade bärighet (bet. 1992/93:JuU24 s. 5, rskr. 289), och år 1995 instämde utskottet i regeringens uppfattning att organisationen behövde ses över (bet. 1994/95:JuU15 s. 11 f).

Genom beslut den 29 juni 1995 tillkallade regeringen en kommitté med uppgift att göra en översyn av domstolsväsendet (dir. 1995:102). Kommittén, som antog namnet 1995 års Domstolskommitté, skulle i en första etapp lämna förslag till en ny organisation för domstolsväsendet som helhet. I uppdraget låg även att lämna förslag beträffande domstolarnas inre organisation. Kommittén erhöll kompletterande direktiv år 1997 (dir. 1997:50). Genom tilläggsdirektiv av den 26 mars 1998 (dir. 1998:22) bestämdes att kommitténs uppdrag inte längre skulle omfatta domstolarnas yttre organisation. Uppdraget begränsades till att avse frågor om domstolarnas beredningsorganisation samt notarie- och domarutbildningen. Samtidigt uppdrogs åt kommitténs ordförande att sammanställa det grundmaterial som Domstolskom-

mittén tagit fram rörande domstolsorganisationen. Domstolskommittén överlämnade i juni 1998 betänkandet Domaren och beredningsorganisationen – utbildning och arbetsfördelning (SOU 1998:88). Grundmaterialet har i november 1998 presenterats i betänkande SOU 1998:135.

I den nu föreliggande skrivelsen redovisar regeringen det reformarbete som pågår när det gäller domstolsorganisationen. Regeringen beskriver de allmänna principer som bör bilda utgångspunkt vid reformeringen. Domstolarna bör enligt regeringen finnas på sådana platser i landet att de allra flesta medborgarna har ett *rimligt avstånd* till en tingsrätt. För att även i framtiden klara en snabb och kompetent handläggning fordras en starkt *beredningsorganisation*, som kan renodla domarens arbete till verksamhet som kräver domarens kompetens. För att åstadkomma detta behövs ett större målunderlag än vad de allra minsta tingsrätterna har i dag. Målunderlaget bör vara tillräckligt stort för att möjliggöra *specialisering*. För att säkerställa ett brett *rekryteringsunderlag* måste man se till att domstolarna är attraktiva arbetsplatser med god arbetsmiljö och goda möjligheter till personlig utveckling för de anställda. Behovet av *kompetensutveckling* måste kunna tillgodoses. Starka praktiska skäl talar för en bättre *geografisk samordning* med rättsväsendets övriga myndigheter, framför allt med åklagarorganisationen.

Regeringen gör bedömningen att den organisatoriska lösningen bör vara att större domkretsar skapas. Här tänker sig regeringen tre olika modeller. Den första går ut på att tingsrätter läggs samman. Den andra lösningen är att verksamheten bedrivs i en domkrets med permanent verksamhet på flera orter. Detta innebär att de befintliga domstolarna bildar en myndighet med kanslier på flera orter. En tredje lösning är att, i de fall målunderlaget inte bär permanent verksamhet på mer än en ort, tillgängligheten och den lokala förankringen skall tillgodoses genom att domstolen har s.k. tingsställe vid en eller flera orter. Med tingsställe menas att personal från kansliorten med viss regelbundenhet besöker orten i fråga för att hålla sammanträden för företrädesvis huvudförhandling i brottmål.

Utskottet vill inledningsvis slå fast att utskottet i princip ställer sig bakom de utgångspunkter som regeringen redovisar i skrivelsen. Detsamma gäller regeringens tankar i fråga om de organisatoriska lösningarna.

I motion Ju31 (m, kd, fp) anförs att reformeringen av domstolarna borde ha presenterats för riksdagen i form av en proposition.

Utskottet vill här understryka att de riktlinjer som beslutades av statsmakterna år 1969 alltjämt gäller. Riktlinjerna måste dock ses i ljuset av hur domstolsväsendet var organiserat i slutet av 1960-talet. Också utanför domstolsväsendet har samhället förändrats så att riktlinjerna i konkreta fall leder till andra resultat. Här tänker utskottet bl.a. på befolkningsomflyttningen, förbättrade kommunikationsmöjligheter och den tekniska utvecklingen. Mot denna bakgrund anser sig utskottet ha fog för bedömningen att de nu redovisade förändringarna av tingsrättsorganisationen ligger inom ramen för riktlinjerna. Det saknas därför anledning för riksdagen att kräva att reformplanerna presenteras i en proposition. Till frågan om riktlinjernas tillämpning i enskilda fall återkommer utskottet nedan. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion Ju31.

I fråga om genomförandet av reformarbetet anför regeringen att det bör ske stegvis och att hänsyn bör tas till varje regions speciella förutsättningar.

I motionerna Ju28, Ju32 och Ju34 (alla c) understryks vikten av en lokalt förankrad rättskipning över hela landet.

I denna fråga vill utskottet erinra om att en av utgångspunkterna för regeringens överväganden är att domstolarna skall finnas på sådana platser i landet att de allra flesta medborgare har ett rimligt avstånd till en tingsrätt. Som framgår ovan delar utskottet denna uppfattning. Regeringens överväganden i denna del ligger också väl i linje med vad utskottet tidigare uttalat i fråga om beaktande av behovet av lokal förankring och geografiska förhållanden i skilda delar av landet (se senast bet. 1999/2000:JuU1 s. 57). Någon principiell meningsmotsättning mellan utskottet och motionärerna finns alltså inte i denna fråga. Något riksdagsuttalande behövs inte, och utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna Ju28, Ju32 och Ju34 i här aktuella delar.

Lagreglering av domkretsindelningen

I motionerna Ju27 (m), Ju28 (c), Ju30 (kd) och Ju32 (c) begärs att domkretsindelningen skall lagregleras.

Enligt 11 kap. 4 § regeringsformen (RF) gäller bl.a. att föreskrifter om huvuddragen av domstolarnas organisation meddelas i lag. I 1 kap. 1 § rättegångsbalken (RB) stadgas inledningsvis att tingsrätt är allmän underrätt och, om ej annat är föreskrivet, första domstol. Av paragrafens andra stycke framgår att domsaga är tingsrättens domkrets och att regeringen förordnar om indelningen i domsagor. Denna ordning har gällt sedan år 1969.

Tingsrätternas domkretsar bestäms genom förordningen (1982:996) om rikets indelning i domsagor. Även om det sålunda är regeringen som bestämmer om indelningen i domsagor och därmed om antalet tingsrätter får, med hänsyn till de ändringar i anslagsbehov och personaluppsättning som en domsagoreglering kan föranleda, riksdagen ofta ett avgörande inflytande på frågan (se betänkandet Ny domkretsindelning för underrätterna, SOU 1967:4 s. 32). Ett exempel härpå utgör riksdagsbehandlingen av frågan om nedläggning av nuvarande Ljusdals tingsrätt (JuU 1973:44). Det bör också anmärkas att regeringen under senare år i budgetpropositionen för riksdagen anmält planerade organisationsförändringar när dessa inneburit att någon tingsrätt skulle läggas ned.

Hösten 1998 hade utskottet att ta ställning till motionsyrkanden om domstolsorganisationen, bl.a. i fråga om antalet tingsrätter. Utskottet uttalade då att regeringen borde – som skett i ärendet – anmäla organisationsförändringar som innebar att domstolar lades ned (bet. 1998/99:JuU1 s. 35). Denna uppfattning vidhöll utskottet när liknande frågor aktualiserades hösten 1999 (bet. 1999/2000:JuU1 s. 57).

I sammanhanget kan också nämnas att utskottet i 1969 års ärende om riktlinjer för tingsrättsorganisationen avstyrkte några motioner om att förslag till ny domkretsindelning skulle underställas riksdagen för yttrande innan beslut fattas. Utskottet anförde i den delen att ett sådant förfarande skulle strida mot den praxis som dittills tillämpats vid indelningen liksom mot vad som tillämpats i andra liknande sammanhang. Härtill kom att ett tillmötesgående av

motionärernas önskemål skulle kräva antingen proposition till riksdagen vid varje planerad indelningsändring eller utarbetande av ett förslag till ny indelning omfattande hela landet. Den senare lösningen kunde vara möjlig om genomförandet kunde ske samtidigt i hela landet. Som framhölls i den då aktuella propositionen var det emellertid av flera skäl, främst hänsyn till personalen och lokalförhållandena, fördelaktigt om genomförandet kunde ske successivt.

Utskottet konstaterar först att den nuvarande ordningen där regeringen beslutar om indelningen i domsagor har gällt sedan år 1969 utan att möta kritik. Utskottet är alltjämt av uppfattningen att en lagreglering av domkretsindelningen skulle bli en otymplig ordning som saknar motsvarighet på andra jämförbara områden. Med den ordning som regeringen aviserar i skrivelsen saknas dessutom motiv för den av motionärerna efterfrågade lagändringen. Här tänker utskottet på att regeringen utfäst sig att också fortsättningsvis informera riksdagen om kommande förändringar. Utskottet noterar att detta även gäller de förändringar som kan bli aktuella i fråga om s.k. kansliorter.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna Ju27, Ju28, Ju30 och Ju32 i här aktuella delar.

Regionala projekt

Som framgår av det föregående innebär en av de modeller som regeringen presenterar i skrivelsen att tingsrätter läggs samman med en gemensam domkrets. Beroende på ett antal olika faktorer har regeringen sedan valt att låta dömande verksamhet permanent vara kvar på några orter, s.k. kansliorter. I ett antal motioner riktas kritik mot hur regeringen gått till väga i denna del. Sålunda anförs i motion Ju32 (c) att Mjölby tingsrätt bör bli kansliort och inte läggas ned. Motsvarande resonemang förs i motionerna Ju33 (v) och Ju34 (c) beträffande tingsrätterna i Sölvesborg och Ronneby respektive tingsrätten i Ljusdal. Motionärerna bakom Ju26 (m) är inne på liknande tankar såvitt gäller Falköpings tingsrätt, där något förslag till regeringen dock ännu inte föreligger.

Domstolskommittén hade enligt sina ursprungliga direktiv att lägga fram förslag till en helt ny domstolsorganisation. I direktiven uttalades bl.a. att det var ofrånkomligt att antalet tingsrätter skulle komma att minska. Sedan Domstolskommittén meddelat regeringen att en så långtgående förändring av tingsrättsorganisationen som de ursprungliga direktiven förutsatte inte kunde vinna ledamöternas stöd, begränsades kommitténs uppdrag till att avse domstolsväsendets inre organisation (dir. 1998:22).

Utskottet konstaterar att de nu redovisade förändringarna inte innebär något avsteg från de riktlinjer som sedan länge gäller i fråga om tingsrättsorganisationen. Som utskottet ser det har behovet av lokal förankring liksom de geografiska förhållandena på respektive ort beaktats av regeringen. Utskottet har alltså ingen erinran mot regeringens bedömningar i fråga om de aktuella domstolarna. När det gäller Falköpings tingsrätt finns ännu inget förslag, och utskottet anser att riksdagen inte bör uttala sig i frågan nu. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna Ju26, Ju32, Ju33 och Ju34.

I motionerna Ju27 (m) och Ju30 (kd) anfördes att de allmänna domstolarna och förvaltningsdomstolarna på sikt bör slås samman. I den sistnämnda motionen hävdades att detta skulle leda till att flera små tingsrätter skulle kunna behållas.

Frågan om sammanläggning av tingsrätter och länsrätter skulle övervägas av Domstolskommittén (dir. 1997:50). Domstolskommittén lade dock aldrig fram några förslag rörande domstolarnas yttre organisation.

I skrivelsen anför regeringen att den specialisering som följer av att vissa mål hanteras i de allmänna domstolarna och andra i de allmänna förvaltningsdomstolarna bör bibehållas. Samtidigt bör samverkan utvecklas ytterligare. Försöksverksamhet med gemensam ledning och administrativ samverkan har bedrivits vid Länsrätten i Blekinge län och Karlskrona tingsrätt sedan år 1998 och vid Länsrätten i Kronobergs län och Växjö tingsrätt sedan år 1999.

Verksamheten i Blekinge, som går ut på att de båda domstolarna har en gemensam chef och även i övrigt samverkar, har nyligen utvärderats. Den samverkan som skett har bl.a. inneburit att man sambrukar förhandlingssalar och har en gemensam telefonväxel och reception. Vidare har ett visst arbetsutbyte kunnat ske mellan målkanslierna, notarierna och domarna. Enligt utvärderingen har samverkan medfört kostnadsbesparingar samtidigt som servicenivån gentemot allmänheten höjts och arbetstrivseln ökat.

Regeringen anför att försöksverksamheten varit framgångsrik. Vidare konstaterar regeringen att lösningen med en chef och med en gemensam administration kan vara en lämplig lösning på vissa orter. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med organisationsförslag i budgetpropositionen för år 2001.

Regeringen betonar att man inte avser att minska den specialisering som dömande i länsrätt respektive tingsrätt innebär. Det bör alltså inte vara aktuellt att sprida dömandet av alla mål på alla domare. Om domarna från respektive domstol har möjlighet att avlasta i mål i den andra domstolen är detta emellertid önskvärt. Det är dock viktigt, anför regeringen, att det överlag inte blir så att domarna generellt dömer i både förvaltningsmål och i övriga mål eftersom specialiseringen då tunnades ut. Denna lösning innebär att all personal, även domarna, kan få möjlighet till rörlighet.

Utskottet vill för sin del inte bestrida att det kan finnas vissa fördelar med en sammanslagning av de båda domstolsorganisationerna. Här tänker utskottet på att en sådan ordning antagligen skulle framstå som lättare att överblicka för enskilda. Medborgarperspektivet skulle alltså tjäna på detta. Mot en sådan ordning måste dock ställas nackdelar som också de har sitt samband med just medborgarperspektivet. Ett viktig fråga i sammanhanget är nämligen att allmänhetens berättigade krav på en kompetent rättskipning kräver specialisering. Som regeringen påpekar skulle en förändring i den riktning som förordas i motionerna kunna leda till att specialiseringen tunnades ut. Utskottet kan vidare konstatera att de övriga fördelar som en sammanslagning skulle kunna erbjuda också kan tas till vara inom ramen för en sådan inriktning av reformarbetet som regeringen tar upp i skrivelsen. Den genom-

förda utvärderingen har pekat på några sådana fördelar. Utskottet är för sin del inte berett att nu lägga fram några mer långtgående förslag för riksdagen.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna Ju27 och Ju30 i här aktuella delar.

I motion Ju30 begärs att regeringen skall inrätta särskilda handelsrätter. Enligt motionärerna bör dessa domstolar handlägga bl.a. större näringsrättsliga mål samt mål om ekonomisk brottslighet. Genom specialiseringen på vissa måltyper skulle de föreslagna domstolarna kunna upprätthålla en hög kompetens på dessa områden.

Skiljedomsutredningen framhöll i sitt slutbetänkande Näringslivets tvistlösning (SOU 1995:65) att en av dess huvuduppgifter varit att öka de allmänna domstolarnas konkurrenskraft såvitt avsåg näringslivets tvister. Utredningen – som underströk att dess direktiv inte gav utrymme för att föreslå inrättandet av handelsdomstolar – föreslog vissa åtgärder för att stärka domstolarnas kompetens att avgöra näringslivstvister.

Förslaget har inte lett till lagstiftning; beredningen av utredningens betänkande är dock inte avslutad.

Utskottet har tidigare behandlat liknande motionsyrkanden, senast i betänkande 1998/99:JuU12 s. 12 f.

I skrivelsen anför regeringen att en allomfattad princip under det senaste decenniet är att specialdomstolar utanför de allmänna domstolarna och de allmänna förvaltningsdomstolarna bör undvikas.

Utskottet noterar att syftet med de förändringar som regeringen presenterar i detta ärende bl.a. är att åstadkomma ett målunderlag som är så stort att förutsättningar ges för en specialisering. Önskemålet om att samla kompetens för vissa typer av mål blir härigenom tillgodosett. Utskottet vill påpeka att den nu förordade ordningen är att föredra framför uppbyggnaden av en helt separat organisation av specialdomstolar. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion Ju30 i denna del.

Notariemeritering

I motion Ju28 (c) begärs en översyn av bl.a. antagningskriterierna för notarietjänstgöring. I motion Ju29 (mp) hävdas att notarierna bör ersättas av fast anställda beredningsjurister och att en ny form av praktik bör erbjudas alla som studerat juridik.

Bestämmelser om notarietjänstgöring finns i notarietjänstförordningen (1990:469). Enligt förordningen fullgörs notarietjänstgöring efter juris kandidatexamen eller juristexamen under en tid av två år. Med svensk examen jämställs juristutbildning som till övervägande del ägt rum i annat nordiskt land (1 §). Tjänstgöringen sker i tingsrätt eller länsrätt eller i båda slagen av domstolar (2 §). Notariemeritering har förvärvats av den som på ett tillfredsställande sätt har fullgjort notarietjänstgöring (5 §). Tjänster som tingsnotarier och länsrättsnotarier tillsätts av Domstolsverket (7 §). Beslut om antagning till notarietjänstgöring får överklagas hos Notarienämnden (19 §).

Vid antagning till notarietjänstgöring är i första hand betygen i juris kandidatexamen eller juristexamen avgörande.

Domstolskommittén lämnade i sitt betänkande Domaren och beredningsorganisationen (SOU 1998:88) vissa förslag rörande notariatjänstgöringens längd och innehåll.

Högskoleverket har nyligen genomfört en studie av betygssättningen vid landets juristutbildningar. Studien rör bl.a. frågan om betygskraven för notariatjänstgöring leder till "betygshets" bland studenterna. Högskoleverket föreslår att regeringen tar initiativ till en översyn av antagningen till notariatjänstgöringen.

I sammanhanget kan även noteras att bl.a. dekanerna och prefekterna vid de fakulteter som erbjuder juristutbildning i en skrift till regeringen understrukit vikten av att andra kriterier än betyg beaktas vid antagningen.

Nämnda framställningar bereds i Regeringskansliet.

När det gäller notariatjänstgöring har riksdagen, på utskottets initiativ, i ett tillkännagivande uttalat att det är angeläget att, med bibehållande av kvalitetskraven, så många jurister som möjligt bereds tillfälle till notariatjänstgöring. Enligt tillkännagivandet får det anses ha ett betydande värde att praktiskt verksamma jurister bereds tillfälle till notariatjänstgöring (bet. 1996/97: JuU8 s. 9 f, rskr. 160).

I samma ärende antecknade utskottet att Notariénämnden betraktade antagning på grund av i första hand betygen i juris kandidatexamen som kostnadseffektivt, eftersom det rörde sig om en förhållandevis kort, tidsbegränsad anställning. Notariatjänstgöringen är i första hand tänkt för unga människor, vilkas meriter vanligen utgörs av examensbetygen och erfarenheter av feriearbeten.

Hösten 1999 behandlade utskottet ett yrkande om en översyn av antagningskriterierna. Utskottet vidhöll då sin tidigare inställning om värdet av notariemeritering men kunde inte finna anledning att då förorda en översyn (bet. 1999/2000:JuU1 s. 64 f).

Regeringen tar i skrivelsen upp frågan om notariatjänstgöringen. Regeringen anför att notarierna kommer att utgöra en del av basen i den utbyggda beredningsorganisation som är nödvändig i många domstolar. Det är därför viktigt att det pågående förändringsarbetet inte leder till att antalet notarieanställningar minskar. Det mesta talar för att framtidens domstolar får ett ökat behov av notarier och andra jurister för att åstadkomma en än högre kvalitet i verksamheten och för att göra nödvändig renodling av domarnas arbetsuppgifter möjlig. Framför allt gäller det i de domstolar som av tradition har en låg andel notarier bland sin personal.

Såvitt gäller beredningsjurister bör först nämnas att sådana förekommer redan i dag vid länsrätterna. Regeringen anför att det i framtidens domstolar, såväl allmänna domstolar som allmänna förvaltningsdomstolar, kommer att finnas ett ökat behov av jurister som arbetar med beredning av mål. Det kommer också för vissa måltyper att krävas en betydligt djupare erfarenhet än vad notarier har möjlighet att förvärva under den förhållandevis korta tid som notariatjänstgöringen varar. Vilka uppgifter som morgondagens beredningsjurister skall anförtros är enligt regeringen ännu för tidigt att uttala sig om. Det kan inte uteslutas att behörigheten i vissa fall bör kunna bli mer omfattande än vad dagens handläggare vid länsrätterna har.

Utskottet konstaterar att frågan om vilka antagningskrav som skall gälla för notarietjänstgöring har uppmärksammats. Något initiativ från riksdagen i ämnet behövs alltså inte. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion Ju28 i denna del.

Utskottet kan – såvitt gäller önskemålet i motion Ju29 – i och för sig hålla med om att en fast anställd kår av beredningsjurister skulle kunna förvärva en djupare erfarenhet av olika frågor som skulle kunna komma till nytta i domstolsarbetet. Detta behöver emellertid inte utesluta att systemet med notariemeritering behålls. Notariemeriteringen måste ses i ett vidare perspektiv. Som utskottet tidigare uttalat finns ett värde i tjänstgöringen, och det värdet kommer också arbetsgivare utanför domstolsväsendet till godo. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion Ju29.

Domstolsverkets ställning

I motion Ju30 (kd) anförs att Domstolsverket bör vara ett rent serviceorgan åt domstolarna. I motion Ju27 (m) begärs en utredning av Domstolsverkets funktion och ställning i förhållande till domstolarna. I motion Ju27 ifrågasätts också Domstolsverkets roll i det pågående förändringsarbetet.

Regeringsformen (RF) upptar i sitt 11 kap. bestämmelser till skydd för domstolarnas självständighet. En i detta hänseende central bestämmelse är 11 kap. 2 § RF vari föreskrivs att ingen myndighet, ej heller riksdagen, får bestämma hur domstol skall döma i det enskilda fallet eller hur domstol i övrigt skall tillämpa rättsregel i särskilt fall.

Domstolsverket inrättades den 1 juli 1975 (prop. 1974:1 bil. 4, JuU 1974:6, rskr. 128).

När utskottet år 1972 tog ställning till det principiella förslaget om inrättande av en central förvaltningsmyndighet för domstolsväsendet (prop. 1972:1 bil. 4, JuU 1972:8, rskr. 159) anförde utskottet bl.a. att tillskapandet av en central förvaltningsmyndighet för domstolsväsendet självfallet inte fick innebära något som helst ingrepp i domstolarnas självständighet och integritet när det gällde den dömande verksamheten. Man kunde också utgå från att domstolarna själva hade förutsättningar att tillse att ifrågavarande gränser inte överskreds (JuU 1972:8 s. 4).

I samband med behandlingen av propositionen med förslag till organisation av den nya centralmyndigheten för domstolsväsendet m.m. (prop. 1974:149) återkom utskottet till de principiella frågorna kring myndighetens ställning (JuU 1975:1, rskr. 1). Härvid anförde utskottet bl.a. att det följde redan av stadgandet i 11 kap. 2 § RF att den egentliga verksamheten inom domstolsväsendet, den dömande och rättstillämpande verksamheten, måste falla utanför Domstolsverkets kompetensområde. Att en centralmyndighet på domstolsväsendets område sålunda inte hade att handlägga ärenden rörande den egentliga verksamheten inom förvaltningsområdet gav myndigheten en särställning i förhållande till andra centrala ämbetsverk och blev av avgörande betydelse vid fastläggandet av dess uppgifter.

Beaktandet av självständighetsprincipen föranledde, fortsatte utskottet, en begränsning i de uppgifter som skulle ankomma på Domstolsverket på grund av dess ansvar för att verksamheten inom förvaltningsområdet bedrevs effek-

tivt och rationellt. Centralmyndigheten borde verka för att verksamheten bedrevs effektivt, men effektivitetskravet fick inte drivas så långt att det inkräktade på det viktiga allmänna intresset av rättssäkerhetens upprätthållande. Vad det för verkets del var fråga om var att genom en rationellt avpassad organisation och genom ändamålsenliga administrativa rutiner skapa förutsättningar för effektivt arbetande och i sin verksamhet självständiga domstolar för vilka allmänheten hyste förtroende. Med effektivitet måste i detta sammanhang i första hand avses säkerhet i dömandet (s. 14 f).

I promemorian Domstolsverket och domstolarna (Ds Ju 1982:3) redovisas en uppföljning av 1975 års reform. I promemorian konstateras att Domstolsverkets verksamhet inte hade medfört något intrång i domstolarnas självständighet samt att verket syntes ha ägnat sig åt angelägna uppgifter och hade gjort en riktig prioritering av dessa. Utredningen framhöll att Domstolsverkets servicefunktion gentemot domstolarna var den allra viktigaste av verkets uppgifter och att andra, i och för sig angelägna uppgifter, inte borde ges en sådan omfattning att serviceverksamheten till någon del eftersattes.

Domstolsverkets verksamhet regleras numera i förordningen (1988:317) med instruktion för Domstolsverket. Av denna framgår att verket är central förvaltningsmyndighet för bl.a. de allmänna domstolarna och de allmänna förvaltningsdomstolarna (1 §). Vidare gäller att verket, med iakttagande av domstolarnas självständighet enligt regeringsformen vid fullgörande av deras dömande och rättstillämpande uppgifter, utöver vad som följer av särskilda bestämmelser, inom sitt verksamhetsområde i administrativt hänseende, skall leda och samordna verksamheten, meddela föreskrifter och allmänna råd samt se till att verksamheten bedrivs effektivt. Verket får inte föreskriva att en viss rotel eller ett visst mål eller ärende skall tilldelas en viss enskild domare eller på annat sätt bestämma hur dömande uppgifter skall fördelas mellan enskilda domare (2 §).

I en år 1992 inom Justitiedepartementet upprättad promemoria Domstolsväsendet – Organisation och administration i framtiden (Ds 1992:38) föreslogs att Domstolsverket skulle avvecklas och dess uppgifter fördelas mellan Regeringskansliet, ett centralt stabsorgan och domstolarna. Efter remisskritik fullföljdes inte förslaget (prop. 1992/93:100 bil. 3 s. 26).

Hösten 1999 behandlade utskottet några motionsyrkanden liknande de nu aktuella. Utskottet anförde då att de ovan redovisade uttalandena av utskottet rörande förhållandet mellan domstolarna och Domstolsverket alltjämt var giltiga. Av dessa följer att Domstolsverkets verksamhet inte i något hänseende får inkräkta på domstolarnas självständighet i deras rättstillämpande och dömande verksamhet. Domstolsverkets uppgift är i stället att tillhandahålla kvalificerad service åt domstolarna i administrativa frågor. Visserligen bör Domstolsverket eftersträva att domstolsorganisationen är effektiv, men utskottet ville understryka att strävan efter effektivitet inte får gå ut över rättssäkerheten. Enligt utskottets uppfattning kom det nu redovisade synsättet också väl till uttryck i Domstolsverkets instruktion. Mot denna bakgrund ansåg utskottet inte att det fanns skäl för att nu tillsätta en utredning om Domstolsverkets ställning i förhållande till domstolarna (bet. 1999/2000:JuU1 s. 52 f).

I Danmark har man enligt inhämtade uppgifter inrättat en domsstyrelse som lyder under riksdagen. I domsstyrelsen sitter endast domare, inga lek-män.

Frågan om Domstolsverkets ställning i förhållande till domstolarna är inte närmare berörd i skrivelsen. I denna framhålls dock att en reform av domstolarnas organisation bör ske stegvis och ta hänsyn till varje regions speciella förutsättningar. Utredningsarbetet bör enligt regeringen bedrivas av Domstolsverket i nära samarbete med domstolarna.

I budgetpropositionen för år 1999 anfördes att Domstolsverket skall ha en både stödjande och drivande roll och att reformarbetet skall bedrivas i nära samverkan med domstolarna och domstolspersonalen (prop. 1998/99:1 utg.omr. 4 avsnitt 6.4.2).

Den 1 januari 1999 genomfördes en omorganisation av verket för att anpassa detta till de nya uppgifterna. En utvecklingsgrupp har bildats och knutits till verkets utvecklingsenhet. Gruppen, som består av personer med bred kunskap om och erfarenhet av domstolsverksamhet, skall huvudsakligen arbeta med förändringsarbetet ute på domstolarna. I dialog med domstolarna skall projekt utvecklas som syftar till att förbättra verksamheten (prop. 1999/2000:1 utg.omr. 4 avsnitt 6.5.1).

Utskottet har som framgår av det föregående i princip inga invändningar mot de reformtankar som regeringen presenterar i skrivelsen. Att Domstolsverket medverkat i arbetet ser utskottet som naturligt. Utskottet ser därför ingen anledning till kritik mot regeringen för att den låtit Domstolsverket inta en framskjuten roll i förändringsarbetet.

Frågan om Domstolsverkets ställning har enligt utskottets mening inte kommit i något annat läge sedan riksdagen senast uttalade sig i ämnet. Utskottet är alltså inte berett att nu föreslå någon utredning om verkets ställning. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna Ju27 och Ju30 i här aktuella delar.

Övrigt

Inskrivnings- och bouppteckningsverksamheten

Ärenden om inregistrering av *bouppteckningar* och om fastställande av arvs-skatt handläggs enligt gällande regler vid tingsrätterna. Ärvdabalksutredningen föreslog i sitt delbetänkande *Bouppteckningar och arvsskatt* (SOU 1996:160) att tingsrätternas befattning med bouppteckningar i princip helt borde upphöra och att skattemyndigheterna såväl skulle registrera dödsbo-anmälningar och bouppteckningar som fatta beslut om arvsskatt.

I budgetpropositionen anförde regeringen att den delar bedömningen i betänkandet att det finns stora effektivitetsvinster för det allmänna om verksamheten samlas vid skattemyndigheterna, som är det allmännas specialister på beskattning. Regeringen anförde vidare följande. Betydande förenklingar och effektiviseringar av bouppteckningsverksamheten har större möjlighet att slå igenom vid en överföring till skattemyndigheterna, bl.a. genom att arbetet med bouppteckningarna kommer att datoriseras. En överföring från tingsrätterna innebär att arbetet där i än högre grad kan renodlas till den dömande

verksamheten. De som i huvudsak handlägger ärendena vid domstol är domstolssekreterare och tingsnotarier. Den kompetens som dessa besitter kan, enligt regeringen, överföras till skattemyndigheterna genom överförande av domstolssekreterare från tingsrätterna till skattemyndigheterna och genom inrättande av särskilda kombinationstjänster mellan skattemyndighet och domstol för notarier. De årliga besparingarna av en överföring av bouppteckningsverksamheten till skattemyndigheterna beräknas uppgå till omkring 30 miljoner kronor. Vid en samlad bedömning anser regeringen att bouppteckningsverksamheten har betydligt större möjligheter att utvecklas och effektiviseras inom skatteförvaltningen. Regeringen föreslog därför att skatteförvaltningen i framtiden skall svara för bouppteckningsverksamheten (prop. 1999/2000:1 utg.omr. 4 avsnitt 6.5.2).

Vid behandlingen av budgetpropositionen instämde utskottet i regeringens uppfattning att en överföring av bouppteckningsverksamheten från tingsrätterna till skattemyndigheterna torde medföra betydande effektivitetsvinster. Vidare ville utskottet peka på att såväl arvsskatt som gåvoskatt tas ut med stöd av lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt och att de regionala skattemyndigheterna numera är beskattningsmyndigheter vid uttagande av gåvoskatt. De har således redan i dag viss erfarenhet av den tillämpliga skattelagstiftningen. Samtidigt ville utskottet understryka att beslut om fastställande av arvsskatt kan innefatta komplicerade civilrättsliga bedömningar, och utskottet utgick från att regeringen i sitt arbete med den kommande organisationen noga beaktar att skattemyndigheterna har erforderlig kompetens även i detta hänseende. Utskottet tillstyrkte med det anförda regeringens principförslag (bet. 1999/2000:JuU1 s. 59 f).

Inskrivningsmyndigheterna är självständiga myndigheter som numera är knutna till tingsrätterna på sju orter. Tidigare fanns 91 inskrivningsmyndigheter knutna till tingsrätterna. Bakgrunden till förändringen är följande.

Domstolsverket utarbetade på regeringens uppdrag i samarbete med Lantmäteriverket rapporten *Inskrivningsverksamhetens framtida organisation* (DV rapport 1997:5). I rapporten föreslogs att inskrivningsverksamheten den 1 januari 2001 skulle flyttas från de allmänna domstolarna och knytas till lantmäterimyndigheterna. Rapporten har remissbehandlats.

I budgetpropositionen för år 2000 anförde regeringen i denna del att de nuvarande inskrivningsmyndigheterna fungerar väl och erbjuder medborgarna en god service i såväl inskrivningsfrågor som juridiska frågor med viss anknytning till inskrivningsärenden. Den genomförda datoriseringen av inskrivningsmyndigheterna och en allmän effektivisering av verksamheten har emellertid inneburit att det vid de allra flesta tingsrätterna inte finns arbetsunderlag för mer än en årsarbetskraft vid inskrivningsmyndigheten. En så liten organisation är sårbar och inte tillräckligt kostnadseffektiv. Beräkningar av ärendemängder vid några av de större tingsrätterna ger vid handen att verksamheten i större enheter kan effektiviseras ytterligare. Merparten av arbetet vid inskrivningsmyndigheterna utförs av domstolssekreterare och om det uppkommer frågor som kräver juridisk sakkunskap bistår i första hand tingsnotarier och i undantagsfall domare med dessa kunskaper.

När det gällde frågan om vid hur många tingsrätter inskrivningsverksamhet bör bedrivas, framhöll regeringen att om en inskrivningsmyndighet placeras i

varje hovrättsområde, får man myndigheter med 15–30 anställda. En sådan organisation har goda förutsättningar att bli en stimulerande arbetsplats för de anställda och att vara en uthållig och kostnadseffektiv organisation för den framtida verksamheten (prop. 1999/2000:1 utg.omr. 4 avsnitt 6.5.2).

Utskottet delade regeringens uppfattning att inskrivningsverksamheten måste vara både uthållig och kostnadseffektiv. Förändringar av den nuvarande organisationen är därför, anförde utskottet, nödvändiga. Enligt utskottets uppfattning tillgodosåg regeringens förslag önskemålet om uthållighet och kostnadseffektivitet samtidigt som kompetensen i den nuvarande organisationen togs till vara. Utskottet ansåg att koncentrationen av inskrivningsverksamheten till sju tingsrätter – eller således två inskrivningsmyndigheter vid tingsrätter under Svea hovrätt och en i vart och ett av de övriga hovrättsområdena – var väl avvägd. Med det anförda tillstyrkte utskottet regeringens förslag (bet. 1999/2000:JuU1 s. 57 f).

I motion Ju30 (kd) hävdas nu att riksdagen bör riva upp dessa beslut.

Utskottet konstaterar att frågan om sidoverksamheterna inte kommit i något annat läge sedan frågan prövades av riksdagen i höstas. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion Ju30 i denna del.

Ersättning till nämndemän

I motion Ju30 (kd) begärs att hemarbetande nämndemän skall erhålla ersättning för barnomsorgskostnader.

Bestämmelser om ersättning till nämndemän och jurymän har meddelats i förordningen (1982:814) om ersättning till nämndemän och vissa andra uppdragstagare inom domstolsväsendet m.m. Av 2 § i förordningen framgår att nämndemän i tingsrätter, länsrätter, hovrätter och kammarrätter samt jurymän i tryckfrihetsmål erhåller ett arvode för sammanträde om 300 kr per dag. Härutöver gäller enligt 2 a § i förordningen att en nämndeman eller juryman, som förlorar inkomst på grund av sitt uppdrag, för varje dag som han har rätt till arvode för sammanträde också har rätt till ersättning för inkomstförlusten till den del denna inte täcks av arvodet. Tidigare gällde att inkomstförlust kunde ersättas med ett tilläggsbelopp som tillsammans med arvodet fick uppgå till högst 1 000 kr per dag; denna begränsning har alltså tagits bort med verkan från den 1 januari 1999.

Arvodena beräknas sålunda utan hänsyn till sammanträdestidens längd, och någon ersättning för barnomsorgskostnader utgår ej. Inte heller gottgörs nämndemannens arbete med annat än ersättning för förlorad inkomst i den mån denna går utöver arvodets belopp.

Utskottet har tidigare vid åtskilliga tillfällen behandlat frågor om ersättning till nämndemännen (se senast bet. 1999/2000:JuU1 s. 61 f).

Utskottet har tidigare ansett att en höjning av ersättningen till nämndemän och jurymän vore önskvärd. Att full ersättning för inkomstförlust numera utgår är därför glädjande. Det saknas anledning för utskottet att nu ta initiativ till ytterligare höjningar, t.ex. av arvodet. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion Ju30 i denna del.

I motion Ju30 (kd) motsätter sig motionärerna en utvidgad möjlighet att använda telefon- och videokonferens. Motionärerna anser att en utvidgning skulle strida mot omedelbarhetsprincipen.

Regeringen tillkallade den 1 juli 1999 en särskild utredare med uppgift att utreda processen i allmän domstol (dir. 1999:62). Den särskilde utredaren skall undersöka hur rättegången i tvistemål och brottmål med bibehållen rättssäkerhet kan förbättras. Utredaren skall särskilt uppmärksamma frågor om muntlighet, omedelbarhet och koncentration i förfarandet samt frågor om bevisning.

Enligt direktiven skall utredaren undersöka hur muntlighet och skriftlighet bör vägas mot varandra i de allmänna domstolarnas behandling av brottmål och tvistemål för att processen med bibehållna rättssäkerhetskrav skall vara så effektiv som möjligt. Utredaren skall särskilt uppmärksamma frågor om huruvida muntligheten i avgörandeskedet bör begränsas på ett eller annat sätt och avgörandet i målet alltså kunna grundas på annat än vad som förekommit vid en huvudförhandling. Utredaren skall vidare bl.a. se över användningen av telefon- och videokonferens i rättegång.

Utredningen skall redovisa sitt uppdrag före utgången av år 2001.

Våren 1999 tillstyrkte utskottet ett regeringsförslag om försöksverksamhet med videoteknik i rättegång (bet. 1998/99:JuU23). Verksamheten regleras i en särskild lag vars giltighet sträcker sig till utgången av år 2001. Utskottet uttalade bl.a. att det fann det naturligt att domstolarna utnyttjar informationsteknikens landvinningar i den utsträckning det är förenligt med rättssäkerhetskrav.

Utskottet vidhåller den positiva grundinställning till användning av modern teknik som utskottet gav uttryck för förra våren. I avvaktan på resultatet av den pågående försöksverksamheten och den nämnda utredningen är utskottet inte berett att inta någon annan ståndpunkt. Motion Ju30 i denna del avstyrks.

Delgivningsförfarandet

I motion Ju30 (kd) begärs en privatisering av delgivningsförfarandet i syfte att minska antalet inställda huvudförhandlingar.

Det finns inte något lagligt hinder för domstolar eller andra myndigheter att använda sig av privata delgivningsalternativ. För ett intyg från en person som är anställd i ett sådant företag gäller emellertid de vanliga reglerna om fri bevisprövning. Detta skall jämföras med att intyg från en av polismyndighet förordnad stämningsman, enligt 24 § delgivningslagen (1970:428), skall gälla som fullt bevis om att delgivning skett på det sätt som anges i intyget. Sistnämnda särställning i bevishänseende gäller också för intyg från vissa befattningshavare inom rättsväsendet.

Domstolsverkets arbetsgrupp för processrättsliga frågor har tagit upp frågor om delgivning i promemorian Inställda huvudförhandlingar – Förslag till åtgärder. I promemorian redovisas exekutionsväsendets erfarenheter av privata delgivningsföretag. Det konstateras att dessa är mycket goda, företagen

arbetar seriöst och ger snabba och bra redovisningar av de uppdrag de får till en lägre kostnad än om polisens delgivningsverksamhet skulle ha anlitats. Dessutom utsätts polisen för konkurrens, samtidigt som den avlastas en mängd ärenden, vilket synes resultera i en kvalitetshöjning i dess delgivningsverksamhet.

Arbetsgruppen anför att vid de domstolar där det finns ett behov av en effektivisering av verksamheten i fråga om stämningsmannadelgivning finns det all anledning att undersöka möjligheterna att träffa avtal lokalt med privata delgivningsföretag.

Promemorian har nyligen remissbehandlats, och regeringen planerar en lagrådsremiss i slutet av året.

Hösten 1997 avstyrkte utskottet ett yrkande liknande det nu aktuella. Utskottet hänvisade då till att frågan om utvidgad behörighet att utföra stämningsmannadelgivning hade behandlats i en rapport från Riksrevisionsverket, och att rapporten hade överlämnats till regeringen (bet. 1997/98:JuU1 s. 46 f). Härefter har frågan om åtgärder mot inställda huvudförhandlingar behandlats av utskottet flera gånger, senast i betänkande 1999/2000:JuU4 s. 24 f.

Utskottet håller i och för sig med motionärerna om att det kan behövas åtgärder för att minska antalet inställda huvudförhandlingar. Det är därför glädjande att arbetet nu kommit en bit på väg. Utskottet är emellertid i rådande beredningsläge inte berett att uttala sig i frågan om en vidgad användning av privata delgivningsalternativ är rätt väg att gå. Beredningsarbetet bör avvaktas. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion Ju30 i denna del.

Ändringar i lagen om skiljeförfarande

Den 22 mars 2000 beslutade riksdagen om en ändring i lagen (1999:116) om skiljeförfarande (prop. 1999/2000:26, JuU10, rskr. 151). Avsikten var att åstadkomma en ändring i 35 § i nämnda lag. Utskottet har uppmärksammat på att ingressen i ändringslagen felaktigt kom att ta upp 34 §. I detta ärende lägger utskottet därför fram ett förslag om rättelse av ingressen. Utskottets lagförslag finns i en bilaga till betänkandet.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *formen för riksdagens medverkan*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ju31,
res. 1 (m, kd, c, fp)
2. beträffande *lokal förankring*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Ju28 yrkande 1,
1999/2000:Ju32 yrkande 1 och 1999/2000:Ju34 yrkande 1,
res. 2 (c)
3. beträffande *lagreglering av domkretsindelningen*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Ju27 yrkande 2,
1999/2000:Ju28 yrkandena 2 och 3, 1999/2000:Ju30 yrkande 1 samt

res. 3 (m, kd, c, fp)

4. beträffande *regionala projekt*

att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Ju26, 1999/2000:Ju32 yrkande 2, 1999/2000:Ju33 och 1999/2000:Ju34 yrkande 2,

5. beträffande *sammanslagning av allmänna domstolar och allmänna förvaltningsdomstolar*

att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Ju27 yrkande 3 samt 1999/2000:Ju30 yrkandena 2 och 5,

res. 4 (m, kd, fp)

6. beträffande *handelsrätter*

att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ju30 yrkande 6,

res. 5 (kd)

7. beträffande *notariemeritering*

att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Ju28 yrkande 4 och 1999/2000:Ju29,

res. 6 (c)

res. 7 (mp)

8. beträffande *Domstolsverkets ställning*

att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Ju27 yrkande 1 och 1999/2000:Ju30 yrkande 9,

res. 8 (m, kd, c, fp)

9. beträffande *inskrivnings- och bouppteckningsverksamheten*

att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ju30 yrkande 3,

res. 9 (kd)

10. beträffande *ersättning till nämndemän*

att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ju30 yrkande 4,

res. 10 (kd)

11. beträffande *telefon- och videokonferens*

att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ju30 yrkande 7,

res. 11 (kd)

12. beträffande *delgivningsförfarandet*

att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ju30 yrkande 8,

res. 12 (m, kd)

13. beträffande *regeringens skrivelse*

att riksdagen lägger regeringens skrivelse 1999/2000:106 till handlingarna,

14. beträffande *lagen om skiljeförfarande*

att riksdagen antar utskottets i bilaga intagna förslag till lag om ändring i lagen (2000:180) om ändring i lagen (1999:116) om skiljeförfarande.

På justitieutskottets vägnar

Gun Hellsvik

I beslutet har deltagit: Gun Hellsvik (m), Ingvar Johnsson (s), Märta Johansson (s), Margareta Sandgren (s), Ingemar Vänerlöv (kd), Anders G Högmark (m), Ann-Marie Fagerström (s), Maud Ekendahl (m), Morgan Johansson (s), Yvonne Oscarsson (v), Ragnwi Marcelind (kd), Jeppe Johnsson (m), Kia Andreasson (mp), Gunnel Wallin (c), Siw Persson (fp), Göran Norlander (s) och Sture Arnesson (v).

Reservationer

1. Formen för riksdagens medverkan (mom. 1)

Gun Hellsvik (m), Ingemar Vänerlöv (kd), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m), Ragnwi Marcelind (kd), Jeppe Johnsson (m), Gunnel Wallin (c) och Siw Persson (fp) anför:

Fria och självständiga domstolar är ett nödvändigt inslag i en demokratisk rättsstat. Domstolarna har och bör även i fortsättningen ha en stark konstitutionell ställning. Också den europeiska rättstraditionen – såsom den kommer till uttryck i bl.a. Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna – kräver oavhängiga och opartiska domstolar.

Mot denna bakgrund känner vi en viss tveksamhet inför en del av de resonemang som regeringen för i skrivelsen. Intresset av en samverkan mellan domstolsväsendet och de övriga myndigheterna inom rättsväsendet får självklart inte drivas så långt att regeringsformens regler inte längre respekteras.

Trots det sagda delar vi regeringens uppfattning att det finns behov av att reformera domstolsväsendet för att detta skall kunna möta framtidens krav i ett antal avseenden. Det är då viktigt att regeringen inför riksdagen på ett mer genomarbetat sätt redovisar sina analyser, överväganden, riktlinjer och principer samt förslag om domstolsväsendets reformering. Även för domstolsväsendets personal är detta av största vikt för att säkerställa deras viktiga engagemang och delaktighet. Vi anser det inte tillfredsställande att riksdagen endast presenteras en skrivelse och därutöver informeras i budgetsammanhang. Vi vill också påpeka att ett noggrannare beredningsförfarande bör kunna leda till att en mer enhetlig linje i reformarbetet kan presenteras. Det nu valda tillvägagångssättet kan ge intryck av att arbetet inte bedrivs utifrån några principiella utgångspunkter.

Regeringen bör snarast återkomma till riksdagen med en proposition med en samlad redovisning och förslag i dessa frågor.

Några ytterligare organisatoriska förändringar av betydelse bör inte ske förrän riksdagen haft möjlighet att ta ställning till principerna för en ny domstolsorganisation.

Vad vi nu anfört med anledning av motion Ju31 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *formen för riksdagens medverkan*
att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:Ju31 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 1.

2. Lokal förankring (mom. 2)

Gunnel Wallin (c) anför:

Jag anser att medborgarperspektivet inte fått ett tillräckligt stort utrymme i regeringens överväganden. Här står medborgarnas krav på tillgänglighet i förgrunden. Detta innebär i praktiken att alla måste ha någorlunda nära till en tingsrätt. Med en sådan ordning åstadkommer man också en lokal förankring i den dömande verksamheten. Medborgarnas förtroende och respekt för domstolarnas avgöranden ökar med vetskapen om att lokalt verksamma domare sköter den dömande verksamheten. Detta bör regeringen beakta i det fortsatta reformarbetet.

Det anförda innebär att jag tillstyrker motionerna Ju28, Ju32 och Ju34 i nu behandlade delar.

Jag anser att utskottets hemställan under moment 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *lokal förankring*
att riksdagen med anledning av motionerna 1999/2000:Ju28 yrkande 1, 1999/2000:Ju32 yrkande 1 och 1999/2000:Ju34 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 2.

3. Lagreglering av domkretsindelningen (mom. 3)

Gun Hellsvik (m), Ingemar Vänerlov (kd), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m), Ragnwi Marcelind (kd), Jeppe Johnsson (m), Gunnel Wallin (c) och Siw Persson (fp) anför:

Vi anser att förändringar i domstolsorganisationen bör ha en bred politisk förankring. Det är därför lämpligt att den beslutas av riksdagen, som därigenom ges en direkt möjlighet att påverka reformarbetet. Domkretsindelningen bör därför göras i lag. En sådan ordning skulle också ligga mer i linje med regeringsformens krav på att huvuddragen i domstolsorganisationen skall anges i lag och de krav som Europakonventionen ställer på att domstolar skall vara upprättade enligt lag. Över huvud taget skulle en lagreglering bidra till ett ökat skydd för de enskilda domstolarnas självständighet.

Regeringen bör ges i uppdrag att återkomma till riksdagen med ett lagförslag. I avvaktan på att ett sådant förslag presenteras bör riksdagen besluta att några organisatoriska förändringar inte bör göras av tingsrättsorganisationen.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *lagreglering av domkretsindelningen*
att riksdagen med anledning av motionerna 1999/2000:Ju27 yrkande 2, 1999/2000:Ju28 yrkandena 2 och 3, 1999/2000:Ju30 yrkande 1 samt 1999/2000:Ju32 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 3.

4. Sammanslagning av allmänna domstolar och allmänna förvaltningsdomstolar (mom. 5)

Gun Hellsvik (m), Ingemar Vänerlov (kd), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m), Ragnwi Marcelind (kd), Jeppe Johnsson (m) och Siw Persson (fp) anför:

Vi anser att en del av det dömande som i dag sker i länsrätterna bör kunna flyttas över till tingsrätterna. De mindre tingsrätterna skulle därigenom erhålla ett större målunderlag, något som i enlighet med huvuddragen i regeringens skrivelse också skulle kunna leda till en specialisering. Totalt sett skulle en sådan ordning kunna innebära att fler domstolar bevaras, vilket också skulle gagna den lokala förankringen i rättskipningen.

På längre sikt bör de båda domstolsslagen helt slås ihop. Som vi ser det skulle en sådan ordning medverka till att domstolsväsendet uppfattas mer enhetligt. Även ur personalsynpunkt finns det skäl att överväga en sådan förändring.

Det bör ankomma på regeringen att beakta det anförda inom ramen för det fortsatta reformarbetet.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *sammanslagning av allmänna domstolar och allmänna förvaltningsdomstolar*
att riksdagen med anledning av motionerna 1999/2000:Ju27 yrkande 3 och 1999/2000:Ju30 yrkandena 2 och 5 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 4.

5. Handelsrätter (mom. 6)

Ingemar Vänerlov (kd) och Ragnwi Marcelind (kd) anför:

Enligt vår mening bör det övervägas om de allmänna domstolarna bör kompletteras med särskilda handelsrätter efter danskt mönster. Dessa handelsrätter skulle finnas i Stockholm, Göteborg, Malmö, Jönköping, Sundsvall och Umeå och handlägga större näringsrättsliga mål samt mål om ekobrott av större betydelse. Genom att inrätta specialiserade handelsdomstolar skulle man också motverka den utarmning av domstolarnas civilrättsliga kompetens som följer av att näringslivstvister ofta avgörs genom skiljeförfarande. Den specialisering som följer av de reformer som regeringen aviserar i skrivelsen räcker enligt vår uppfattning inte.

Regeringen bör få i uppdrag att tillsätta en utredning med den inriktning vi nu förordat.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 6 bort ha följande lydelse:

1999/2000:JuU22

6. beträffande *handelsrätter*

att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:Ju30 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 5.

6. Notariemeritering (mom. 7)

Gunnel Wallin (c) anför:

Det är allmänt omvittnat att kraven för antagning till notarietjänstgöring skapar en utbredd betygshets bland de juris studerande. Detta har sin bakgrund i att det nuvarande antagningssystemet *enbart* bygger på betygen från utbildningen. Betygshetsen leder till psykisk och fysisk ohälsa.

En lösning på problemen skulle kunna vara att ändra på antagningskraven till notarietjänstgöringen. Förslag med denna inriktning har också presenterats. Eftersom problemen varit kända länge bör riksdagen nu uttala sig i ämnet. Det bör ankomma på regeringen att skyndsamt initiera en översyn av antagningskraven för notarietjänstgöring.

Jag ställer mig alltså bakom motion Ju28 i denna del. Motion Ju29 bör inte föranleda någon åtgärd.

Jag anser att utskottets hemställan under moment 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande *notariemeritering*

att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:Ju28 yrkande 4 och med avslag på motion 1999/2000:Ju29 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 6.

7. Notariemeritering (mom. 7)

Kia Andreasson (mp) anför:

Det är allmänt omvittnat att kraven för antagning till notarietjänstgöring skapar en utbredd betygshets bland de juris studerande. Eftersom bara knappt en tredjedel av dessa får en notarieplats, talar åtskilligt för att systemet med notariemeritering spelat ut sin roll. Vad som bör eftersträvas är ett system som ger så många juris studerande som möjligt erfarenhet av praktiskt juridiskt arbete. En sådan praktikmöjlighet bör inte bara förläggas till den statliga sektorn utan även till den privata eftersom också denna drar nytta av den erfarenhet som de unga juristerna förvärvar under sin praktiktid. Med ett sådant system bör det nuvarande notariesystemet avskaffas.

Det arbete som notarierna utför i dag bör enligt min mening i framtiden utföras av fast anställda beredningsjurister. En sådan ordning tillgodoser i högre grad än nuvarande ordning det intresse som finns av en hög kompetens i beredningsorganisationen. Det hänger i huvudsak samman med att en fast anställd kår av beredningsjurister kan antas komma att förvärva en mer gedigen erfarenhet än vad en notarie hinner med under sin relativt sett korta tjänstgöringstid.

Det bör ankomma på regeringen att vidta erforderliga åtgärder med anledning av det anförda. Jag tillstyrker alltså motion Ju29 och avstyrker motion Ju28 i denna del.

Jag anser att utskottets hemställan under moment 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande *notariemeritering*

att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:Ju29 och med avslag på motion 1999/2000:Ju28 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 7.

8. Domstolsverkets ställning (mom. 8)

Gun Hellsvik (m), Ingemar Vänerlov (kd), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m), Ragnwi Marcelind (kd), Jeppe Johnsson (m), Gunnel Wallin (c) och Siw Persson (fp) anför:

Vi anser att den centrala domstolsadministrationen inte bör utformas på ett sätt som riskerar att äventyra intresset av ett oberoende domstolsväsende. Den nuvarande konstruktionen ger regeringen ett starkt grepp om domstolsorganisationen. Här tänker vi bl.a. på att regeringen utser generaldirektören och på att förordnandet är tidsbegränsat. Vidare kan Domstolsverket genom fördelningen av domstolsväsendets anslag styra reformarbetet.

Det finns därför skäl att överväga en annan ordning. Med ett självständigt serviceorgan skulle också domstolarnas självständighet kunna garanteras. I sammanhanget vill vi som ett alternativ peka på det danska systemet med en myndighet som i stället ligger under riksdagen och vars verksamhet regleras i lag.

Som ett exempel på att Domstolsverkets nuvarande ställning inte är acceptabel kan just det nu presenterade förändringsarbetet tas. Det är mot den bakgrunden vi valt att reservera oss under moment 1 i utskottets hemställan. Den roll som Domstolsverket har i det nu aktuella reformarbetet framstår som mindre väl förenlig med den grundläggande uppgiften för verket – att vara en servicemyndighet. En inte oväsentlig del av verkets resurser synes bli använd för att ta fram underlag för en reformering av domstolsväsendet. Detta må vara en angelägen uppgift men ingenting för Domstolsverket. Anlitande av utomstående för att ta fram detta underlag hade varit ägnat att öka tilltron till de slutsatser som presenteras.

Vi anser att regeringen bör få i uppdrag att utreda frågan om Domstolsverkets ställning och funktion i förhållande till domstolarna.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande *Domstolsverkets ställning*

att riksdagen med anledning av motionerna 1999/2000:Ju27 yrkande 1 och 1999/2000:Ju30 yrkande 9 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 8.

Ingemar Vänerlov (kd) och Ragnwi Marcelind (kd) anför:

Vi motsätter oss alltjämt den förändring av inskrivnings- och bouppteckningsverksamheten som riksdagen beslutade om i höstas. Verksamheten sköts i dag på kvalificerat och kompetent sätt med en hög grad av tillgänglighet. I synnerhet det sistnämnda bidrar till en hög tilltro till domstolarnas rättskipande verksamhet.

Just det faktum att besluten i de aktuella typerna av ärenden fattas av en domstol har också ett särskilt värde. Detta bidrar enligt vår bedömning till att benägenheten att acceptera avgörandena ökar.

Vi anser därför att regeringen bör avbryta det arbete som pågår i fråga om inskrivnings- och bouppteckningsverksamheten.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 9 bort ha följande lydelse:

9. beträffande *inskrivnings- och bouppteckningsverksamheten* att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:Ju30 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 9.

10. Ersättning till nämndemän (mom. 10)

Ingemar Vänerlov (kd) och Ragnwi Marcelind (kd) anför:

Vi anser att det kan ifrågasättas om inte nuvarande regler om nämndemäns och jurymäns villkor och ersättning motverkar den i lag uppställda målsättningen att nämndemannakåren skall ha en allsidig sammansättning med hänsyn till ålder, kön och yrke. Det är i och för sig tillfredsställande att beloppsgränsen för ersättning för inkomstförlust tagits bort. Vi anser dock att man inte kan nöja sig med detta utan att ersättningen även bör omfatta barnomsorgskostnader för hemarbetande nämndemän.

Det får ankomma på regeringen att vidta erforderliga åtgärder.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 10 bort ha följande lydelse:

10. beträffande *ersättning till nämndemän* att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:Ju30 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 10.

11. Telefon- och videokonferens (mom. 11)

Ingemar Vänerlov (kd) och Ragnwi Marcelind (kd) anför:

Vi anser att processen i allmän domstol alltjämt bör bygga på principerna om omedelbarhet, muntlighet och koncentration. Här ser vi en risk med den strävan som finns att utnyttja den tekniska utvecklingen för att effektivisera domstolsförfarandet. Nuvarande regler får anses inbegripa de möjligheter som lämpligen bör förekomma. Någon utvidgad användning av telefon- och videokonferens bör således inte komma till stånd. Som en följd härav bör

direktiv till den utredning som majoriteten hänvisat till skrivs om. Det får ankomma på regeringen att vidta åtgärder.

1999/2000:JuU22

Vi anser att utskottets hemställan under moment 11 bort ha följande lydelse:

11. beträffande *telefon- och videokonferens*
att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:Ju30 yrkande 7
som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation
11.

12. Delgivningsförfarandet (mom. 12)

Gun Hellsvik (m), Ingemar Vänerlov (kd), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m), Ragnwi Marcelind (kd) och Jeppe Johnsson (m) anför:

Vi anser att det behövs åtgärder för att begränsa antalet inställda huvudförhandlingar. Problemen bör inte lösas på sätt som innebär avkall på grundläggande processuella principer. I stället bör delgivningsrutinerna göras effektivare. Ett sätt att åstadkomma detta skulle kunna vara att underlätta för domstolarna att använda privata delgivningsalternativ. Med ett system med auktoriserade stämningmän skulle det vara möjligt att låta reglerna om legalt bevisvärde gälla också för dessa.

Det bör ankomma på regeringen att överväga frågan och återkomma till riksdagen med ett lagförslag.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 12 bort ha följande lydelse:

12. beträffande *delgivningsförfarandet*
att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:Ju30 yrkande 8
som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation
12.

Särskilt yttrande

Regionala projekt (mom. 4)

Gun Hellsvik (m), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m) och Jeppe Johnsson (m) anför:

Som framgår av reservation 1 anser vi att det reformarbete som nu sker i domstolsväsendet borde ha föregåtts av en proposition till riksdagen. I avvaktn på en sådan bör som anförts i reservationen inga förändringar ske. Vi har därför valt att inte reservera oss även under detta moment i utskottets hemställan.

Förslag till lag om ändring i lagen (2000:180) om ändring i lagen (1999:116) om skiljeförfarande

Härigenom föreskrivs att i ingressen till lagen (2000:180) om ändring i lagen (1999:116) om skiljeförfarande ”34 §” skall bytas ut mot ”35 §”.

Sammanfattning.....	1
Skrivelsen	1
Motionerna	1
Utskottet	3
Tingsrättsorganisationen	4
Reformarbetets inriktning	4
Lagreglering av domkretsindelningen.....	7
Regionala projekt	8
Förvaltningsdomstolarna m.m.	9
Notariemeritering	10
Domstolsverkets ställning.....	12
Övrigt.....	14
Inskrivnings- och bouppteckningsverksamheten.....	14
Ersättning till nämndemän	16
Telefon- och videokonferens.....	17
Delgivningsförfarandet.....	17
Ändringar i lagen om skiljeförfarande	18
Hemställan	18
Reservationer.....	20
1. Formen för riksdagens medverkan (mom. 1) (m, kd, c, fp)	20
2. Lokal förankring (mom. 2) (c)	21
3. Lagreglering av domkretsindelningen (mom. 3) (m, kd, c, fp)	21
4. Sammanslagning av allmänna domstolar och allmänna förvaltningsdomstolar (mom. 5) (m, kd, fp).....	22
5. Handelsrätter (mom. 6) (kd).....	22
6. Notariemeritering (mom. 7) (c).....	23
7. Notariemeritering (mom. 7) (mp)	23
8. Domstolsverkets ställning (mom. 8) (m, kd, c, fp).....	24
9. Inskrivnings- och bouppteckningsverksamheten (mom. 9) (kd).....	25
10. Ersättning till nämndemän (mom. 10) (kd).....	25
11. Telefon- och videokonferens (mom. 11) (kd)	25
12. Delgivningsförfarandet (mom. 12) (m, kd).....	26
Särskilt yttrande.....	26
Regionala projekt (mom. 4) (m)	26
Bilaga:	
Utskottets lagförslag	27
Förslag till lag om ändring i lagen (2000:180) om ändring i lagen (1999:116) om skiljeförfarande	27